

Π. Κ. Ιωακειμίδης

Ελληνοτουρκικά: Πώς να τα λύσουμε...

Μετά τις συνόδους Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΝΑΤΟ, τα Ελληνοτουρκικά επανέρχονται στο πεδίο του χειρισμού τους στο διμερές επίπεδο με στόχο την εκτόνωση της κρίσης και την αποφυγή θερμής συγκρουσιακής κατάστασης μέσα στο θέρος. Το γεγονός ότι βρισκόμαστε στη δυσάρεστη αυτή κατάσταση επιβάλλει να διερωτηθούμε: Γιατί η εθνική μας λεγόμενη πολιτική στα Ελληνοτουρκικά έχει αποτύχει στην επίτευξη κεντρικών στόχων της;

Και μόνο εάν αναγνωρίσουμε την αποτυχία μπορούμε να επεξεργασθούμε τις στρατηγικές για την επίλυσή τους. Και «εθνικόν είναι το αληθές» σύμφωνα με τον Δ. Σολωμό. Ας δούμε λοιπόν τη μεγάλη εικόνα όπως μας καλούν να κάνουμε οι δεκαέξι χάρτες που μοίρασε το υπουργείο Εξωτερικών και που απεικονίζουν τη διαχρονική εξέλιξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων από το 1972 – όταν άρχισε η τρέχουσα ελληνοτουρκική διαμάχη και μετά. (Αλήθεια, πριν τους μοιράσει, έλαβε υπόψη το σχετικό επεισόδιο μεταξύ του μακαρίτη αν. υπουργού Εξωτερικών Γ. Καψή και του αμερικανού απεσταλμένου ονόματι Lauder, της γνωστής οικογένειας καλλυντικών, γύρω από κάποιους χάρτες; Εγείρουν περίεργους

συνειρμούς σε ορισμένους.) Έχουμε φθάσει σήμερα στο χείλος του πολέμου καθώς έχουμε δίπλα μας μια δύσκολη νεο-αυτοκρατορική, αυταρχική χώρα με την επεκτατική, αναθεωρητική της πολιτική, τις παράλογες διεκδικήσεις της, την παραγνώριση του διεθνούς δικαίου κ.λπ. Ολα αυτά είναι μια πραγματικότητα. Αλλά πραγματικότητα επίσης είναι ότι όταν το 1972 ξεκίνησε η τρέχουσα φάση της διαμάχης υπήρχε ένα θέμα στην ατζέντα, αυτό της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο. Τότε δεν υπήρχε καν ζήτημα Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ). Προέκυψε με τη Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας (1982). Και σήμερα υπάρχουν τουλάχιστον δώδεκα ανοιχτά ζητήματα – ανεξάρτητα από το ποιος τα θέτει – με την Τουρκία να διεκδικεί το μισό Αιγαίο και ακόμη χειρότερα, να αμφισβητεί ευθέως την

κυριαρχία νησιών και νησίδων, να συνδέει κατά τρόπο απαράδεκτο την κυριαρχία των νησιών με την αποστρατιωτικοποίησή τους, να προβάλλει το ανιστόρητο όραμα της Γαλάζιας Πατρίδας και άλλα πολλά, όπως δείχνουν άλλωστε και οι χάρτες του υπουργείου Εξωτερικών. Αλλά και μόνο ότι πέρασαν πενήντα χρόνια με την ατζέντα να διευρύνεται τόσο δραματικά εις βάρος μας πιστοποιεί την αποτυχία της ελληνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της Τουρκίας και την αποτελεσματική προστασία ελληνικών συμφερόντων, για να μην πούμε τίποτα για την Κύπρο και πώς εξελίχθηκαν εκεί τα πράγματα. Και η ελληνική πολιτική καταγράφεται ως αποτυχημένη καθώς μέχρι σήμερα υπήρξε (με ελάχιστες εξαιρέσεις, μέσα δεκαετίας 1970, 1999-2003) διαχρονικά αδιέξοδη (αν όχι μυωπική). Απέτυχε ειδικότερα: Πρώτον, να διευθετήσει, να

επιλύσει έστω και ένα ζήτημα, μια διαφορά με την Τουρκία για δύο κυρίως λόγους: (α) γιατί ακολουθούμε την αφελή (επεικώς) θεωρία ότι έχουμε μόνο ένα θέμα για διευθέτηση με την Τουρκία (οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας) και τίποτα άλλο. Η θέση αυτή – ακραίως συντηρητική – που σήμερα έχει κυριαρχήσει απόλυτα (κάποια θέματα βέβαια δεν μπορούν να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης) δεν ήταν ούτε η θέση του Κ. Καραμανλή (πρεσβύτερου) ούτε και πάντοτε του Ανδρέα Γ. Παπανδρέου. Ο Κ. Καραμανλής πίστευε ότι με την Τουρκία θα πρέπει να συζητάμε όλα τα θέματα, ανεξάρτητα από το ποιος θέτει κάθε θέμα στο τραπέζι. «Δεν μπορείτε να αγνοήσετε τα προβλήματα» έλεγε (βλέπε και τη σχετική ομιλία του στη Βουλή το 1978). Ο Α. Γ. Παπανδρέου είναι αυτός όντως που εισήγαγε τη θεωρία του «ενός και μόνου νομικού θέματος προς διευθέτηση με την

1. ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ ΠΩΣ ΝΑ ΤΑ ΛΥΣΟΥΜΕ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 03/07/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 03/07/2022

Σελίδα: 45

ΗΜΕΡΑ ΣΕΤΙΜΠΟΥΡΟΥ

Τουρκία». Αλλά και ο Ανδρέας Παπανδρέου την εγκατέλειψε σταδιακά μετά το 1987 και την τότε μεγάλη κρίση και παρ' ολίγον πόλεμο με την Τουρκία. Τον Ιανουάριο 1988 ειδικότερα στη συνάντησή του με τον πρωθυπουργό της Τουρκίας Τουργκούτ Οζάλ στο Νταβός οι δύο ηγέτες συμφώνησαν ότι «υπάρχουν πολλαπλά προβλήματα» μεταξύ των δύο χωρών που απαιτούν λύσεις. Συνέστησαν μάλιστα πολιτική επιτροπή για την εξέταση δυνατοτήτων επίλυσής τους αλλά και μηχανισμούς για πρόληψη κρίσεων («μη πόλεμος»). (β) Όταν οι ρυθμίσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι (1999) μας προσέφεραν τη δυνατότητα (και φθάσαμε κοντά) για την επίλυση των ελληνοτουρκικών θεμάτων (εύρος χωρικών υδάτων, κ.λπ.) την απεμπολήσαμε (Μάρτιος 2004) γιατί δεν θέλαμε «να πάμε κάποια θέματα στο Διεθνές Δικαστήριο». Επικρατούσε ο φόβος ότι θα χάσουμε, έστω κι αν ιαχυριζό-

μαστε ότι όλες οι θέσεις μας είναι απολύτως σύμφωνες με το Διεθνές Δίκαιο! Χάσαμε έτσι μια πολύτιμη ευκαιρία. Δεύτερον, αποτύχαμε να αυξήσουμε το κόστος στην Τουρκία για τον αναθεωρητισμό της και τις νεο-αυτοκρατορικές της φαντασιώσεις. Θα το είχαμε αυξήσει εάν είχαμε ενσωματώσει/κλειδώσει – στο μέτρο του εφικτού – την Τουρκία σε θεσμούς και διαδικασίες από τις οποίες θα αντλούσε μεν κάποια οφέλη, θα της επέβαλλαν δε περιορισμούς, δυνατότητες θεσμικού ελέγχου αλλά και αμοιβαίας επικοινωνίας. Το αντίθετο, την αποκλείσαμε από τέτοιες διαδικασίες. Η Κύπρος π.χ. πάγωσε ουσιαστικά το 2006 τη διαπραγματευτική διαδικασία ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω της τελωνειακής ένωσης (για να δώσει τη χαριστική βολή το 2007 η Γαλλία, ο πρόεδρος Ν. Σαρκοζί – απουσία στρατηγικής σκέψης). Αποκλείσαμε την Τουρκία από την PESCO (μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στον τομέα της ευρωπαϊκής άμυνας), από συνεργασίες στην Αν. Μεσόγειο, κ.λπ., κ.λπ. Δεν κλειδώσαμε δηλαδή όσο μπορούσαμε την Τουρκία σε διαδικασίες που θα μετρίαζαν ή θα καθιστούσαν δαπανηρό τον αναθεωρητισμό της. Αποτύχαμε δηλαδή να δαμάσουμε όσο γίνεται το τέρας του αναθεωρητισμού δίπλα μας. Αγνοήσαμε τον Ελευθέριο Βε-

νιζέλο. Αντίθετα, εκουσίως ή ακουσίως «καλλιεργήσαμε» ή αναβιώσαμε διαχρονικά σύνδρομα που οξύνουν τον αναθεωρητισμό αυτόν. Τα αποτελέσματα τα βλέπουμε τώρα. Και παρά ταύτα, ορισμένοι εξακολουθούν να πιστεύουν ότι δεν χρειάζεται ένα paradigm shift στην πολιτική μας. Χρειάζεται. Με αποφασιστική στάση σε ό,τι αφορά ζητήματα εθνικής κυριαρχίας (γκρίζες ζώνες, αποστρατιωτικοποίηση/ κυριαρχία, κ.λπ.) αλλά με μια ισορροπία προσέγγιση που αναγνωρίζει (και) τις οποιοσδήποτε θέσεις της άλλης πλευράς σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο («Αιγαίο, όχι ελληνική λίμνη») όπως δεχόταν και ο Κ. Καραμανλής και «όχι αποκλεισμός Τουρκίας από Αν. Μεσόγειο») με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις ελληνικές θέσεις σε επιμέρους ζητήματα. Οι ολιστικές θέσεις (με τις οποίες τροφοδοτείται και η κοινή γνώμη) είναι αδιέξοδες. Βέβαια για μια διαδικασία επίλυσης χρειάζεται και η ενεργός σύμπραξη της άλλης πλευράς...

Ο καθηγητής Π. Κ. Ιωακείμης είναι πρώην πρεσβευτής-σύμβουλος του ΥΠΕΞ και μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του ΕΛΙΑΜΕΠ. Τελευταίο του βιβλίο: «Επιτεύγματα και Στρατηγικά Λάθη της Εξωτερικής Πολιτικής της Μεταπολίτευσης» (Θεμέλιο).